

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Jaroslava Vlašína a soudců JUDr. Milana Kamlacha a JUDr. Petra Průchy v právní věci žalobce: **Mgr. Lukáš Raida**, 28. října 875/275, Ostrava, **správce konkurzní podstaty úpadce UNION banka, a. s. „v likvidaci“**, se sídlem 30. dubna 635/35, Ostrava – Moravská Ostrava, zastoupeného Mgr. Andreou Žatkovou, advokátkou se sídlem Teslova 1125, Ostrava, proti žalované: **Všeobecná zdravotní pojišťovna České republiky**, se sídlem Orlická 4/2020, Praha 3, o přezkoumání rozhodnutí Rozhodčího orgánu žalované ze dne 11. 4. 2007, čj. 2167/07/Št, 2168/07/Št, o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 16. 12. 2008, č. j. 8 Ca 197/2007 – 36,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žalované **s e n e p ř i z n á v á** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Včas podanou kasační stížností napadl žalobce (dále též „stěžovatel“) v záhlaví uvedený rozsudek Městského soudu v Praze, kterým byla zamítnuta jeho žaloba proti rozhodnutí Rozhodčího orgánu Všeobecné zdravotní pojišťovny ČR ze dne 11. 4. 2007, č. j. 2167/07/Št, 2168/07/Št. Rozhodčí orgán žalované tímto rozhodnutím zamítl odvolání stěžovatele proti platebnímu výměru Všeobecné zdravotní pojišťovny ČR č. 4140602921, ze dne 18. 12. 2006, kterým mu byla vyměřena povinnost zaplatit podle ust. § 15 odst. 1 zákona č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění (dále jen „zákon č. 592/1992 Sb.“), dlužné pojistné ve výši 448 458 Kč, a platebnímu výměru Všeobecné zdravotní pojišťovny ČR č. 2140602920, ze dne 18. 12. 2006, kterým mu byla vyměřena povinnost zaplatit podle ust. 18 odst. 1 zákona č. 592/1992 Sb. penále ve výši 556 234 Kč.

Městský soud v Praze předně odmítl argumentaci stěžovatele, že se v projednávaném případě jedná o pohledávku dělitelnou, a že pohledávkou vzniklou po prohlášení konkurzu je pouze ta část pojistného za měsíc květen 2003, která připadá na období od 29. 5. 2003 do 31. 5. 2003. Za zásadní právní otázku posuzované věci pak Městský soud v Praze považoval hodnocení vzájemného vztahu ust. § 31 odst. 1 zákona č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnaní (dále jen „zákon č. 328/1991 Sb.“) a ust. § 18 odst. 1 zákona č. 592/1992 Sb. Podle jeho názoru zákon č. 328/1991 Sb. patří do oblasti soukromoprávních vztahů, zatímco zákon č. 592/1992 Sb. patří do sféry veřejnoprávních vztahů. Proto nelze hovořit o vztahu mezi zákonem č. 328/1991 Sb. a zákonem č. 592/1992 Sb. jako o vztahu *lex specialis* a *lex generalis*. Zákon č. 328/1991 Sb. jako zákon soukromoprávního charakteru tedy nemění splatnost pohledávky z odvodů na zdravotní pojištění podle zákona č. 592/1992 Sb.

Městský soud v Praze dále odkázal na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 12. 2006, č. j. 6 Ads 92/2005 - 49, v němž tento dospěl k závěru, že účelem ust. § 31 odst. 1 věty první není umožnit úpadci neplnění závazků řádně a včas, ale umožnit mu uhrazení pohledávek za podstatou, které vznikly po prohlášení konkursu a které se do něho proto nepřihlašují. Nejsou-li tyto pohledávky uhrazeny před okamžikem nabytí právní moci rozvrhového usnesení, jsou uhrazeny přednostně podle ust. § 32 odst. 1 věty první zákona č. 328/1991 Sb. Předmětem úpravy tohoto pravidla je tedy určení pořadí (doby), v jaké může být pohledávka za podstatou uhrazena ve vztahu k jiným pohledávkám vzniklým před prohlášením konkursu, jejichž uspokojení je odvislé od pravomocného rozvrhového usnesení. Toto ustanovení však v žádném případě nedopadá na otázku termínu splatnosti té které pohledávky za podstatou, která je upravena zvláštními předpisy. Tyto předpisy také stanovují sankce za prodlení s uhrazením těchto pohledávek. Předmětem úpravy ust. § 18 odst. 1 zákona č. 592/1992 Sb. je právě sankční penále za neuhrazení pojistného v zákonem stanovené lhůtě, které vzniká *ex lege* za každý kalendářní den prodlení. Nejvyšší správní soud uzavřel, že ust. § 18 odst. 1 zákona č. 592/1992 Sb. je nutno užít i v případě, kdy je plátce pojistného v prodlení se zaplacením pojistného splatného v době po prohlášení konkursu. Správce konkursní podstaty se tak může dostat do prodlení a je povinen nést následky nesplnění svých povinností řádně a včas ve formě zákonem stanoveného penále. Po úpadci, resp. správci konkursní podstaty, však nelze požadovat, aby uhradil dlužné penále na veřejném zdravotním pojištění v rozvrhu, pokud vznikla povinnost je zaplatit až po prohlášení konkursu, neboť tato pohledávka nebude moci být uspokojena v konkursním řízení. Platební výměr, kterým byl stěžovateli sdělen předpis penále, pouze deklaruje již vzniklou povinnost a nesměruje přímo k uspokojení pohledávky žalované (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 3. 2007, č. j. 6 Ads 19/2006 - 63, publ. pod č. 1239/2007 Sb. NSS).

Podanou kasační stížností napadl stěžovatel rozsudek Městského soudu v Praze z důvodů podle ust. § 103 odst. 1 písm. a) a d) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“). Uvedl, že se žalobou domáhal zrušení rozhodnutí žalované pro jeho nezákonnost, konkrétně pro nesprávné posouzení vzniku a splatnosti pohledávky z titulu pojistného na veřejné zdravotní pojištění. Toto považoval za otázku zásadního významu, od níž se odvíjí nezákonnost vyměřeného penále.

Městský soud v Praze bez bližšího odůvodnění uzavřel, že pohledávka z titulu veřejného zdravotního pojištění není dělitelná na část před a po prohlášení konkursu, a

následně se zaměřil na oprávněnost vyměření penále z hlediska hodnocení vzájemného vztahu ust. § 31 odst. 1 zákona č. 328/1991 Sb. a ust. § 18 odst. 1 zákona č. 592/1992 Sb., který považoval za rozhodující. S odkazem na rozhodnutí Nejvyššího správního soudu č. j. 6 Ads 92/2005 – 49, dospěl k závěru, že ust. § 31 odst. 1 věta první zákona č. 328/1991 Sb. neumožňuje úpadci neplnění závazků řádně a včas, ale umožňuje mu uhrazení pohledávek za podstatou, které vznikly po prohlášení konkurzu a které se do něho proto nepřihlašují. Vzhledem ke stěžejní námitce stěžovatele týkající se vzniku a splatnosti pohledávky je tedy rozhodnutí Městského soudu v Praze nepřezkoumatelné pro nedostatek důvodů rozhodnutí a dále rovněž nezákonné pro nesprávné právní posouzení věci.

Stěžejní pro posouzení režimu úhrady pohledávky z titulu pojistného na veřejné zdravotní pojištění za kalendářní měsíc květen 2003 je tedy okamžik vzniku této pohledávky. Tento okamžik zákon č. 592/1992 Sb. výslovně nestanoví, nicméně stěžovatel má za to, že se jedná o pohledávku vznikající postupně na základě právních skutečností určujících povinnost k placení pojistného, přestože rozhodným obdobím pro zjištění její výše je kalendářní měsíc. Poukázal na to, že pojistné je neoddělitelně spojeno se vznikem nároku na mzdu. Nárok na mzdu i povinnost k zaplacení pojistného na veřejné zdravotní pojištění vznikají postupně v průběhu kalendářního měsíce vykonáváním práce. Postupný vznik pohledávky z titulu pojistného na veřejné zdravotní pojištění stěžovatel dovozoval i z toho, že zákon č. 592/1992 Sb. umožňuje poměrnou výši pojistného spojenou s poměrnou částí kalendářního měsíce, jestliže v ust. § 3 odst. 9 upravuje poměrnou část minimálního vyměřovacího základu. To by nebylo možné, ukázal-li by se správný výklad žalovaného, že tato pohledávka vzniká za všech okolností, tedy i v případě prohlášení konkurzu na majetek dlužníka upraveného veřejnoprávním předpisem zákona č. 328/1991 Sb., jakožto *lex specialis*, teprve prvního dne měsíce následujícího po předmětném kalendářním měsíci. Uvedený výklad žalovaného by rovněž vedl k absurdnímu závěru, že smrtí či zánikem zaměstnavatele ke konci kalendářního měsíce by za tento kalendářní měsíc pohledávka z titulu veřejného zdravotního pojištění vůbec nevznikla.

Stěžovatel dále uvedl, že zapodstatovými pohledávkami, které vznikají po prohlášení konkurzu, jsou pohledávky vázící se k období po prohlášení konkurzu, nabíhající již samotnou existencí konkurzní podstaty nebo v souvislosti s ní při jejím udržování, správě či zpeněžení. Pokud se však jedná o pohledávku vázící se k období před prohlášením konkurzu, která byla pouze vyčíslena, event. určena až po prohlášení konkurzu (jako je tomu v daném případě ve vztahu k období od 1. 5. 2003 do 28. 5. 2003), nejedná se o pohledávku zapodstatovou, nýbrž o pohledávku, kterou je nutné přihlásit do konkurzního řízení podle ust. § 20 zákona č. 328/1991 Sb. Stěžovatel poukázal na to, že ke dni předcházejícímu dni prohlášení konkurzu je nutné vyhotovit mimořádnou účetní závěrku, jejímž účelem je přesné vyjádření majetkové podstaty úpadce před prohlášením konkurzu včetně všech pohledávek a závazků úpadce, tj. včetně vyčíslení závazků úpadce z titulu pojistného na veřejné zdravotní pojištění za celé období předcházející dni prohlášení konkurzu.

Přestože i u jiných pohledávek, např. z titulu nájemného, energií či úroků, může být rozhodným obdobím kalendářní měsíc, prohlášením konkurzu na majetek úpadce dochází k rozdělení pohledávky z těchto titulů na pohledávku před a po prohlášení konkurzu. Totéž platí i pro veřejnoprávní daňovou pohledávku. Pokud by byl režim

pohledávky z titulu pojistného na veřejné zdravotní pojištění jiný než u těchto pohledávek, jednalo by se o nepřipustné zvýhodnění jednoho z věřitelů, tedy o porušení čl. 11 odst. 1 věty druhé Listiny. Všeobecná zdravotní pojišťovna nemá vůči stěžovateli žádnou splatnou pohledávku, stěžovatel tudíž není v prodlení s uhrazením pojistného za období od 1. 5. 2003 do 28. 5. 2003. Vydání platebních výměrů č. 4140602921 a č. 2140602920 je v rozporu s právními předpisy. Na základě uvedeného stěžovatel navrhl, aby Nejvyšší správní soud rozsudek Městského soudu v Praze zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Ve svém vyjádření ke kasační stížnosti žalovaná uvedla, že pohledávky z titulu pojistného vznikají uplynutím rozhodného období, kterým je kalendářní měsíc. Pojistné je splatné v den, který je zaměstnavatelem určen pro výplatu mezd za daný měsíc. Není-li tento den určen, je pojistné splatné nejpozději do osmi dnů po uplynutí kalendářního měsíce. Povinnost zaměstnavatele odvést pojistné za daný měsíc tak vzniká až uplynutím tohoto měsíce. Nejedná se o postupně vznikající pohledávku za jednotlivé odpracované hodiny, dny či týdny, jako je tomu u nároku zaměstnance za mzdu. V daném případě byl konkurz prohlášen dne 29. 5. 2003, pohledávka za měsíc květen vznikla až uplynutím měsíce, tj. dne 1. 6. 2003. Z hlediska zdravotní pojišťovny je pohledávka za měsíc, ve kterém byl prohlášen konkurz, vždy pohledávkou za konkurzní podstatou, jak je uvedeno v ust. § 31 odst. 2 písm. d) zákona č. 328/1991 Sb. Žalovaná navrhla zamítnutí kasační stížnosti.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek Městského soudu v Praze z hlediska uplatněných stížných bodů, jakož i ve smyslu ust. § 109 odst. 3 s. ř. s., a po posouzení věci dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

V projednávané věci byla zásadní otázka, kdy vzniká povinnost zaměstnavatele odvést pojistné na veřejné zdravotní pojištění. Nejvyšší správní soud se již problematikou vzniku pohledávky pojistného podrobně zabýval ve svém rozsudku ze dne 11. 4. 2007, č. j. 3 Ads 63/2006 – 65, publ. pod č. 1007/2007 Sb. NSS. Byť se zde jednalo o pojistné na sociální zabezpečení, lze závěry tohoto rozsudku aplikovat i v projednávané věci, neboť principy výpočtu a odvodu pojistného upravené zákonem č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, i zákonem č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění, jsou shodné. Nejvyšší správní soud by se mohl od názoru vysloveného v citovaném rozsudku odchýlit jedině v případě, že by věc předložil rozšířenému senátu podle § 17 s. ř. s., k čemuž však po posouzení věci neshledal důvod.

Nejvyšší správní soud ve svém rozsudku ze dne 11. 4. 2007, č. j. 3 Ads 63/2006 – 65, konstatoval, že pojistné na sociální zabezpečení je nepochybně svou povahou odvislé od výdělečné činnosti, a nepolemizuje tedy s tím, že výdělečná činnost, v daném případě vykonávaná na základě pracovně-právního vztahu, je pro vznik pojistného vztahu podmiňující. To však v žádném případě neznamená, že by oba tyto právní vztahy podléhaly témuž právnímu režimu. Dle názoru Nejvyššího správního soudu je pro rozhodnutí v projednávané věci určující právě odlišnost v charakteru obou vztahů, kdy vztah mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem je vztahem pracovně-právním a tudíž svou podstatou povahy soukromoprávní, vztah mezi zaměstnavatelem a státem, ze sociálního pojištění naproti tomu vztahem ryze veřejnoprávním. Z této odlišnosti pak vyplývá i

nutnost rozlišovat mezi obsahy uvedených vztahů, tj. závazkem zaměstnavatele vůči zaměstnanci, spočívajícím v povinnosti zaplatit za odvedenou práci mzdu na jedné straně, a závazkem zaměstnavatele vůči státu, tj. jeho povinnosti odvést z této mzdy pojistné na straně druhé. Skutečnost, že pojistný vztah je co do svého vzniku determinován existencí vztahu pracovně-právního, tedy není sama o sobě pro posouzení věci rozhodující.

Ustanovení § 5 odst. 2 zákona č. 592/1992 Sb. výslovně uvádí, že pojistné na všeobecné zdravotní pojištění se platí za jednotlivé kalendářní měsíce. Z toho jednoznačně vyplývá, že pohledávka pojistného vzniká jako celek teprve po uplynutí kalendářního měsíce. V projednávaném případě tedy pohledávka z titulu pojistného za měsíc květen 2003 vznikla dne 1. 6. 2003.

Tento závěr lze dovodit i z úpravy vyměřovacího základu pro výši pojistného v zákoně č. 592/1992 Sb. Spojením ust. § 3 odst. 1 a ust. § 4 odst. 1 zákona č. 592/1992 Sb., ve znění účinném ke dni dne 11. 4. 2007, získáme větu, podle níž je vyměřovacím základem zaměstnance *úhrn příjmů, které jsou předmětem daně z příjmů fyzických osob podle zákona o daních z příjmů a nejsou od této daně osvobozeny a které mu zaměstnavatel zúčtoval v souvislosti se zaměstnáním, které zakládá účast na nemocenském nebo důchodovém pojištění, za kalendářní měsíc, za který se pojistné platí, pokud se dále nestanoví jinak*. Pro účely výpočtu a odvodu pojistného na sociální zabezpečení je tak rozhodující hrubý měsíční příjem zaměstnance, nikoli hodinová, denní či týdenní mzda. I kdyby tedy zaměstnanec pracoval v tom kterém měsíci pouhou jednu hodinu, byl by zaměstnavatel stále povinen odvést pojistné za tento *kalendářní měsíc* z rozhodného příjmu zaměstnance v tomto měsíci dosaženého, a nikoli z oné konkrétní hodiny, již zaměstnanec reálně odpracoval. Lze tedy uzavřít, že zatímco zaměstnanci náleží odměna za práci za každou hodinu, den, etc., pohledávka státu tímto způsobem nevzniká.

Závěr Městského soudu v Praze, podle něhož je pohledávka z titulu pojistného pohledávkou nedělitelnou, která vznikla až po prohlášení konkurzu, a jedná se tudíž o pohledávku za podstatou, je proto zcela správný a Nejvyšší správní soud se s tímto ztotožnil.

Splatnost pojistného stanoví ust. § 5 odst. 2 zákona č. 592/1992 Sb. jako den, který je v organizaci určen pro výplatu mezd a platů za příslušný měsíc. U zaměstnavatele, kde je výplata rozložena na různé dny, je dnem splatnosti pojistného poslední den výplaty za uplynulý kalendářní měsíc. Není-li tento den určen, je pojistné splatné nejpozději do osmi dnů po uplynutí kalendářního měsíce, za nějž se odvede.

K povinnosti dodržovat zákonné lhůty splatnosti u pohledávek za podstatou uvedených v ust. § 31 odst. 2 písm. d) zákona č. 328/1991 Sb., se Nejvyšší správní soud již vyjádřil ve svém rozsudku ze dne 21. 12. 2006, č. j. 6 Ads 92/2005 – 49, publ. pod č. 1129/2007 Sb. NSS. Zde dospěl k závěru, že ust. § 31 odst. 1 větu první zákona č. 328/1991 Sb. nelze vykládat izolovaně od věty druhé téhož odstavce upravující dva možné způsoby uspokojení nároku, tj., kdy lze jednotlivé nároky uspokojit. Zatímco podle věty první lze nároky a pohledávky uspokojit kdykoliv v průběhu konkurzního řízení, zbývající nároky jen podle pravomocného rozvrhového usnesení. Slovo kdykoliv neznámá libovůli s plněním povinnosti platit pojistné na veřejné zdravotní pojištění, které je pohledávkou za podstatou, ale vyjadřuje přednost uspokojení této pohledávky za

podstatou oproti uspokojení nároku podle pravomocného rozvrhového usnesení. Proto je uvedené ustanovení bez specifického vztahu a tím méně nadřazenosti vůči ustanovením upravujícím problematiku veřejného zdravotního pojištění v zákoně č. 48/1997 Sb. o veřejném zdravotním pojištění či zákoně č. 592/1992 Sb. o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění. Povinnosti uložené v uvedených zákonech či oprávnění z nich vyplývající nejsou vůči zaměstnavateli uvedeným ustanovením dotčeny. Nejvyšší správní soud zde považuje za nutné poznamenat, že se neztotožnil s názorem Městského soudu v Praze, že zákon č. 328/1991 Sb. je normou soukromoprávní povahy (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 3. 2007, č. j. 6 Ads 19/2006 – 63, publ. pod č. 1239/2007 Sb. NSS).

Neplatil-li stěžovatel pojistné na veřejné zdravotní pojištění včas a ve správné výši, dostal se do prodlení a v souladu s ust. § 18 zákona č. 592/1992 Sb. mu bylo oprávněně vyměřeno penále. V projednávané věci již nebylo podstatné, zda platební výměr, kterým bylo stěžovateli sděleno penále, bude moci být v průběhu konkurzu užít k vymáhání penále. Nejvyšší správní soud se proto touto otázkou nezabýval.

Ačkoli Městský soud v Praze k otázce vzniku pohledávky pojistného za měsíc květen 2003 pouze konstatoval, že se nejedná o pohledávku dělitelnou na období před a po vyhlášení konkurzu, aniž tento závěr blíže odůvodnil, vzal Nejvyšší správní soud v úvahu, že posuzovaná otázka již byla vyřešena v dřívějším rozsudku zdejšího soudu, na jehož závěry bylo možné odkázat. Za této situace Nejvyšší správní soud akcentoval význam principu rychlosti a hospodárnosti řízení a upřednostnil okamžité meritorní rozhodnutí ve věci před formálním zrušením napadeného rozsudku.

Ze všech shora uvedených důvodů dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že napadený rozsudek Městského soudu v Praze netrpí vadami podle ust. § 103 odst. 1 písm. a) ani d) s. ř. s., a kasační stížnost podle § 110 odst. 1 s. ř. s. jako nedůvodnou zamítl.

Stěžovatel neměl ve věci úspěch, nemá proto právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti ze zákona (§ 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s.). Žalovaná měla ve věci úspěch, nevznikly jí však náklady řízení o kasační stížnosti přesahující rámec její běžné úřední činnosti. Soud jí proto právo na náhradu nákladů řízení nepřiznal (§ 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s.).

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3 s. ř. s.).

V Brně dne 8. července 2009

JUDr. Jaroslav Vlašín
předseda senátu